

Politisk-Økonomisk beretning for 2015.

(Naalakkersuisoq for Finanser og Råstoffer)

Da der er brug for os alle bør der være plads til alle i det grønlandske samfund. I Grønland skal vi føle en samhørighed og ikke diskrimineres ift. etnicitet, sprog eller religion. Et stærkt folk i ånd og identitet er et folk som anerkender mangfoldigheden som en styrke og som er i stand til at samarbejde med andre folkeslag for at opnå resultater indenfor vigtige områder.

At Inuit Ataqatigiit helt fra starten har haft selvstændighed som et mål og til stadighed har arbejdet for at sikre rettighederne til landet fremkommer af vores førte politik i dag. Vi lover ikke til højre og venstre og sætter ikke folk en masse goder i sigte som vi ikke kan indfri, men vi bestræber os på at få dem til at forstå, at vi som medansvarlige alle skal være med til at løfte byrden og højne demokratiet. Vores økonomiske formåen vil være afgørende for at opnå selvstændighed, og derfor er det ikke realistisk, at man lover en masse samtidig med, at man agiterer for selvstændighed. Alle løfterne sænker vores økonomiske formåen.

For hvis vi vil opnå en økonomisk bæredygtighed her i landet, har vi brug for at alle mennesker gir' en hånd med. Vi har en pligt til at vi ikke kun tilkendegiver vore meninger, men også kender vore opgaver, og landets ledelse skal være den der baner vejen for os. Den skal forme debatterne og meningsdannelserne og udstikke retningen. Gid Naalakkersuisut snart må forme et klart budskab som kan danne grundlaget. De må stoppe med at tie og at nægte at udtale sig.

De næste politiske skridt vi som samfund skal tage åbner op for en masse muligheder, og de føre nye ansvarsområder med sig. Vi må også ændre på flere af vore vaner. Om vi vil være i stand til at fuldføre vore målsætninger vil afhænge af det politiske styre og at vi som folk kan stå sammen og samarbejde.

Den politisk-økonomiske beretning slår endnu engang fast, at det ikke er en mulighed at styre landet som hidtil. Den succesfulde udvikling som baserede sig på den solidaritet som tidligere eksisterede er nu ændret. Dette er også det som Finansloven samt Den økonomiske Rådgivning endnu engang dokumenterer.

Koalitionen må som ledere til at agere. Det er bydende nødvendigt med en reform indenfor skatteområdet. Hvis ikke folk skal leve under meget dårlige vilkår skal der arbejdes. Vi må debattere og informere om den vanskellige økonomiske situation. I stedet for populistisk at blive ved med at love alt muligt er det på tide med en realistisk styreform. Dette foreslår vi hermed koalitionen.

Indtjening (økonomisk udvikling) og nyudvikling

Ved udgangen af 2014 havde vi et klart billede af hvordan landet ligger økonomisk. Ved A/S-ernes regnskaber kunne vi ikke blot se de meget store forskelle i levevilkårene, men også at pengestrømmene kørte helt skævt. Vi fik også dokumenteret hvor meget ved siden af koalitionsaftalen var ift. den økonomiske strategi. Vi fik dokumenteret at målet var at gøre de rige endnu rigere.

Grønlandsbanken fik et godt resultat, og erhvervslivets overskud blev angivet som en medvirkende faktor. Også Royal Greenland fik et godt resultat, og i det hele taget lagde A/S'ernes samlede gode resultater grunden til det succesfulde resultat.

Ifølge koalitionen aftale kommer der til at ske det, "At selskabsskatten skal sænkes til fordel for dem der har mest, og fabrikernes rolle i samfundet skal formindskes." På den anden side vil man forringe vilkårene for de mindrebemidlede og for de familier der har størst behov for hjælp, samt for de som har brug for ydelser fra sundheds- og socialvæsenet. Det første spareområde er førtidspensionisterne.

Naalakkersuisut vil spare ved at få førtidspensionisterne ud på arbejdsmarkedet og forhøje pensjonsalderen.

Sagt på en anden måde, så vil man hente midlerne fra de mindrebemidlede og aflaste dem der har mest og dem som reelt kan klare sig uden behov for hjælp.

Fra Inuit Ataqatigiit er vi alt andet end enige i denne økonomiske politik som ikke harmonerer med virkeligheden. Vi ved alle sammen at de nævnte arbejdssteder befinder sig i de større byer. I den økonomiske verden vil det blive således, at yderdistrikterne skal yde et større beløb til de store og mere velfunderede byer, og at bygderne således også skal yde mere til byerne. For at forstå dette, behøver man ikke at være videnskabsmand.

Skattereform – mere lighed

Men det er vigtigt at reformere indenfor skatteområdet med udgangspunkt i folks indtjening. Selvom man ikke kan opnå fuldstændig lige levevilkår, må vi tage udgangspunkt i mennesket for at opnå en mere ligelig fordeling af goderne. Dette betyder ikke at man bare skal give væk i et ufleksibelt og formålsløst system. Mennesker skal motiveres til at tage arbejde, og her kan vi ikke komme udenom at det skal kunne betale sig at arbejde i forhold til at gå arbejdsledig.

Fra Inuit Ataqatigiit mener vi, at lige vilkår indenfor skatteområdet vil føre til en reduktion af administrationen på længere sigt. Vi mener at det er nødvendigt og har også foreslået, at alle kommunerne skal have den samme skatteprocent. For som det er nu, har de velfungerende kommuner de mindste priser som vilkår. Og de fattigste kommuner som har de færreste erhvervs muligheder er dem som må betale mest. Og de er også de steder som har de største sociale ydelser. Disse

tingenes tilstand harmonerer ikke med Inuit Ataqatigiits værdigrundlag, og vi vil derfor gerne endnu engang spørge de andre partier om hvad de mener om det.

Der er ingen vej udenom! Tiden er inde og vi kan ikke længere udskyde skattereformen. Fra Inuit Ataqatigiit anmoder vi på det kraftigste om at gå i gang med dette arbejde, for på den måde kan vi undgå at sætte borgerne under endnu ringere vilkår. Naalakkersuisoq for finanser, vi rækker vores hånd ud for et samarbejde for at lægge grunden til denne reformering på skatteområdet.

Kommunesammenlægninger og udligning

Fra Inuit Ataqatigiit er vi ikke afvisende overfor en reform indenfor skatteområdet, indenfor udligningsordningen og indenfor fordelingen af de kommunale bloktilskud. Men vi er uforstående overfor, at man vil lave en ny ordning for det kommunale bloktilskud og kalde det en udligning uden at have en klar skabelon for formålet og arbejdet. Er det kommunernes administration der skal udlignes? Eller er det vilkårene for de enkelte borgere der skal udlignes? Eller har Naalakkersuisut et helt tredje formål med denne udligning?

Det uklare formål og de potentielt store konsekvenser for kommunerne betyder, at vi under ingen omstændigheder kan godkende, at man fra politisk side vil gennemføre så store ændringer så hastigt. En så hurtig og ugenemtænkt ændring vil skade kommunernes samarbejde, organisationernes vilkår, og begrænse den tid der er brug for, hvis der skal skabes forståelse for hinandens synspunkter. Inuit Ataqatigiit skal kraftigt påpege, at Naalakkersuisut ikke på forsvarlig og rimelig vis har været i stand til at styre denne proces, med den konsekvens at tingene falder fra hinanden. Vi må væk fra denne form for styring hvor man regere hen over hovedet på folk uden at være kompromissøgende, og i stedet søge hen imod en samlende samarbejdsform.

Det er blevet helt nødvendigt med en grundig evaluering af kommunesammenlægningerne. Det offentlige servicering af borgerne, og spørgsmålet om hvordan vi kan sikre et godt serviceniveau og sikre den demokratiske indflydelse må klart undersøges. Fra Inuit Ataqatigiits side mener vi det er relevant at få undersøgt pengestrømmen i de gamle kommuner set i forhold til i dag. På den baggrund må vi vurdere de ændringer der er sket siden sammenlægningerne og de konsekvenser der har været på serviceringen af borgerne og de lokale udviklingsmuligheder.

Man må ændre på det forhold, at det efter kommunesammenlægningerne i udliciteringen af anlægsopgaverne blev muligt for de samme store firmaer gang på gang at vinde opgaverne. De store firmaer som befandt sig i de store byer kvalte de mindre firmaer. På denne måde voksede arbejdsløsheden, og vi har alle set hvorledes de små firmaer måtte lukke.

Vi har dette spørgsmål til Naalakkersuisut: Har man opfyldt den oprindelige målsætning om at spare 219 mio. kr. som følge af kommunesammenlægningerne? Har man nået målet med at de større byer skulle løfte de mindre steder? Har man indfriet målene og forventningerne til nærde-

mokratiet? Har man ved kommunesammenlægningerne opnået, at borgerne i bygder og byer fik bedre levevilkår.

Det er vores opfattelse at spørgsmålene kan besvares meget hurtigt, og derfor synes vi det er problematisk at disse ikke allerede foreligger fra det offentliges side. Derfor ser vi med tilfredshed på, at Naalakkersuisut har lovet at der kommer en evaluering af kommunesammenlægningerne i juli måned. Det er vores håb at vi til juli får klare svar som skal danne grundlag for den videre udvikling af landet.

Byggeri – boligmangel – stigende huslejer

Når vi debatterer boligspørgsmålet, er det første vi vil påpege fraværet af en gennemskuelig boligpolitik. Vi bør vide hvilke målsætninger vi skal have hvis vi skal tilbyde bedre levevilkår for borgerne i de næste ti år. Det er Inuit Ataqatigiits målsætning at støtte til boliger ikke skal gives til de borgere som reelt har mulighed for at boligforsyne sig selv, men skal gives til de borgere der vitterligt har behov for støtten.

Vi ønsker at der skal afsættes midler til reovering og bekæmpelse af den sundhedsskadelige skimmelsvamp hvilket vi nu flere gange har bedt om blev løftet politisk. -. Det er også nødvendigt at vurdere hvorvidt dannelsen af et A/S har været den billigste løsning.

Til alle tider skal en virksomhed som drives som et A/S have som mål at give overskud, og det er et stort problem at man ikke umiddelbart kan få indsigt i økonomien på et område som har så stor en indflydelse på vilkårene for borgerne. I flere år har det været påkrævet med mere klare rammer for Illuut A/S's arbejde og vi forventer at Naalakkersuisut nu løser dette. Der er brug for handling.

Inuit Ataqatigiit vil klart kritisere , at Naalakkersuisut nu svækker indsatsen mod bolig manglen. Der er til stadighed stor bolig mangel, og her i Nuuk står der ca. 1400 på ventelisten for en bolig. På trods af det, har Naalakkersuisut skåret i de afsatte bevillinger med omkring 130 mio. kr. Vi er tillige meget betænkelige ved, at Naalakkersuisut foreslår helt at fjerne midler til byggeri i flere byer i yderdistrikterne. **Flere pensionister – færre arbejdsdygtige**

Takket være, at vi her i landet har fået en højere levealder, har vi også fået flere pensionister. Vi er glade for at vi har flere ældre som vi skal sørge godt for, og på den anden side bliver der færre skatteindtægter fra erhvervslivet. Det er tydeligt, at vi må reorganisere vores indtjening, og at vi må tænke nyt.

Hvis vi skal have en god økonomisk fremgang, har vi brug for, at alle der kan arbejde er i job. Arbejdsledesheden er stigende, og den udefrakommende ufaglærte arbejdskraft er også stigende. Dvs. at der er en politisk fejl som vi alle er ansvarlige for. Vi kan ikke fortsætte ud af dette spor. Vi skal fra Inuit Ataqatigiits side bede Naalakkersuisut og kommunerne om at stramme op om dette.

Omkring 250 udefrakommende mennesker bliver hvert år godkendt af kommunerne til jobs her i landet, heraf er ca. 25 % ufaglærte. Disse nye borgere kan ikke med rette kategoriseres som specialister af systemet. Og når man tænker på, at mere end 40 % af de herboende arbejdere har den laveste indkomstkøn det altså ikke passe at vi importerer udefrakommende arbejdskraft til ufaglærte jobs – særligt i en tid med stigende arbejdsløshed.

Vi beder om at Naalakkersuisut hurtigst må tage fat om dette. Naalakkersuisut må i samarbejde med kommunerne finde en løsning på dette spørgsmål som i øjeblikket er til stor debat.

Man bør undersøge hvor mange penge de grønlandske erhverv ligger i udlandet. Vi bør have som mål, at pengene så vidt som muligt cirkulere her i landet. Særligt med tanke på hvor stor en rolle offentlige virksomheder og selskaber som ejes af den grønlandske befolkning spiller.

I en § 37 besvarelse til et medlem af Inatsisartut fra Naalakkersuisut er det oplyst hvor store udgifter Selvstyret har til boliger, ansatte mm. samtforsikringer. Her svarede Naalakkersuisut at der alene til forsikringer blev brugt 32,5 mio. kr. Bemærk at de 32,5 mio. kr. udelukkende er udgifter for Selvstyret.

Råstoffer – Nytænkning indenfor erhvervslivet

Der må tænkes i innovation indenfor erhvervslivet, men også de allerede eksisterende erhverv må forny sig for at blive rentable og stabile. Det er højt prioriteret for os, at fremme selvforsyningen gennem udvikling indenfor fåreavl, dyrehold og landbrug. Vi vil endnu en gang benytte denne lejlighed til at fremkomme med vores forslag om at forhøje det økonomiske indskud til landbruget med 15 mio. kr.

Arbejdsløsheden er stigende og det er uacceptabelt. Arbejdsløsheden påvirker ikke kun kommunernes økonomi. Vi ser, at flere lejere er blevet smidt ud af deres boliger, at kommunernes socialudgifter er stigende og at der kommer færre indtægter til landskassen. Og vi ser at disse forhold rammer mange børn og unge.

Vi ved, at alt for mange unge afbryder deres uddannelser. Kan det mon have noget at gøre med, at man nedprioriterer uddannelse fordi det bedre kan betale sig at tage et lønnet job? Og tager disse ufaglærte arbejdere så jobs fra de faglærte? Det er værd at undersøge for Naalakkersuisut.

Antallet af arbejdsledige viser hvor stort et behov der er for nye erhverv. Set i lyset af det store behov for nye arbejdspladser er det meget ærgerligt, at de udefrakommende investorers lyst til at investere indenfor råstofindustrien har taget så meget skade. Til trods for at vi har så hårdt brug for at pengene arbejder her i landet, har man skadet investeringslysten fra udlandet.

Ifølge investorerne lå Grønland på en 9. plads som det land der var mest attraktivt at investere i. Desværre er vi nu røget ned på en 41. Plads. Det er selvsagt ikke godt, men vi mener at det kan

give et afsæt til at tænke nyt. Inuit Ataqatigiit anmoder om, at man for alvor går i gang med en erhvervsudvikling indenfor råstofområdet som baserer sig på landets egen befolkning.

Hvis en erhvervsudvikling skal have afsæt i landets befolkning er det nødvendigt at styrke den til at kunne drage nytte af landets ressourcer. Vi bør lette forholdene for de som samler smykkesten og forarbejder dem til smykker. Disse smykker vil være med til at gavne både erhverv og land ved til stadighed at tilføre samfundet økonomiske midler.

Vi ved alle at rigmænd ved globale økonomiske krisetider vender sig fra banker for snarere at investere i smykkesten. Og de smykkeproducerende lande og producenterne bliver dem som indtjeningsmæssigt står stabilt. Så derfor betyder smykkesten ikke blot noget for producenterne, men også for stabiliteten i et land.

Inuit Ataqatigiit vil benytte denne lejlighed til at annoncere et kommende forslag om, at forbedre mulighederne for at fastboende smykkestensproducenter får ophavsrettighederne til deres smykkesten. De produkter som vi selv kan producere, skal vi ikke bede andre om at lave. Vi skal netop i disse år hvor vi stiler imod selvstændighed i højere grad være med til at udvikle nye erhverv.

Udvikling af eksportvarer og arbejdspladser

Fiskeripolitik handler ikke kun om fiskeriloven. Fiskeri er vores flagskib ift. omverden, det udgør en stor del af grundlaget for vores velfærd og spiller en stor rolle i samfundet. Vi benytter kun en lille dråbe af de muligheder som fiskeriet giver, og vi må ekspandere indenfor området.

Fiskeriet går godt, og indtægterne fra fiskeriet er tilfredsstillende. Alligevel har vi økonomiske udfordringer i vores land. Hvad mon der sker hvis indtjeningen fra fiskeriet falder? Vi er i en nødsituation. Vi må og skal finde nye indtægtskilder. Og om nødvendigt må vi bekoste, at der startes nye tiltag op.

Vi må til stadighed prøve at opnå en større profit på verdensmarkedet. Dette gælder også for fiskerierhvervet. Fiskeriet skal være et centrum for lærepladser og kompetenceudvikling. Vi har så mange muligheder for at lære af handel og innovation fra den omkringliggende verden, men vi benytter dem ikke.

Ud over de gængse fiskerimetoder har vi mange muligheder for at finde nye veje. Men vi udnytter ikke vores muligheder fuldt ud og vi investerer ikke nok i udvikling. Vi hører gang på gang at andre lykkes med at producere forskellige ting fra fiskeaffald, udnytter fisk vi ikke kender, tænker nyt og tjener penge på det. Vi skal være meget mere innovative. Vi må ikke stå stille.

Vi bør have en større vilje til at gøre noget! Vi må åbne nye døre, vi må starte nye ting op. Hvis vores land går i stå og viljen til udvikling forsvinder vil det gå ud over børnene, de unge og de gamle.

Vi må drive vort land med innovation og optimisme, og det må ske gennem samarbejde.

Hvor er grundlaget for uddannelse?

Uddannelse er selve grundlaget i et samfund der vil bygge på viden og kompetence. Uddannelse er et område som er tilført gode midler her i landet. Så meget, at vi endda har måttet nedprioritere andre vigtige områder for at tilføre uddannelse endnu flere midler. For ikke bare at sidde fast i den gængse måde at fordele midlerne på, mener vi fra Inuit Ataqatigiit, at vi må revurdere.

De videregående uddannelser og de mellemlange uddannelser er velfinansierede. Men når det gælder folkeskolen opfattes manglen på midler som en stopklods for udviklingen af en bedre folkeskole. Med andre ord er det endnu ikke lykkedes os at sikre et ordentligt grundlag for de senere uddannelser.

Det skal vi ikke bare acceptere. Hvis uddannelse og undervisning skal foregå med barnet i centrum, må vi finde en ny måde at fordele midlerne på. Vi ved for eksempel at uddannelser rettet mod administration tilføres rigtig mange midler. Om end anbefalingerne lyder på, at uddannelser indenfor de sociale fag, indenfor råstoffer og nye erhverv politisk bør være førsteprioriteter.

Det er nødvendigt at revurdere og nyudvikle målsætningerne for landets uddannelsespolitik og arbejdsmarked så der skabes mere sammenhæng. Der ligger også en opgave i at arbejde for, at vores unge uddannede ikke søger til andre lande. Derfor er det også bydende nødvendigt at skabe en ansættelsespolitik hos det offentlige. Det må jo være et klart mål at vi selv skal styre landet.

Fra Inuit Ataqatigiit bemærker vi, at mange sagsområder ikke udvikles i tråd med målsætningerne i vores selvstyre. Det er mærkbart at vi mangler et seminar om Selvstyret og dets målsætninger. Vi må finde ud af hvilke spor vi skal følge, og vort land må styres og udvikles af hele folket, og ikke alene af embedsmænd og politikere.

Økonomisk politisk – og god regeringsførelse

Afslutningsvis skal Inuit Ataqatigiit understrege, at vi er enige i Naalakkersuisuts målsætning om en stram økonomisk kurs. Vi vil også påpege, at med hensyn til den daglige økonomiske styring er der brug for en stramning indenfor revisionen. Her tænker vi på de overraskende dispositioner der er sket i departementerne. Vi kræver, at borgernes penge bliver brugt efter reglerne og at der er tillid til at forvaltningen af midlerne er i orden.

Vi takker for muligheden for at kunne udtale os om den politiske og økonomiske kurs og ønsker alle en god debat. Både i Inatsisartut og blandt lytterne.